Н.Ж. Байтенова, А.С. Сырғақбаева
С.Ө. Абжалов, М.А. Джекебаева

МӘДЕНИЕТ КОНТЕКСІНДЕГІ ДІНИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ РЕФЛЕКСИЯ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Н. Ж. Байтенова, А. С. Сырғақбаева,
С. Ө. Абжалов, М. А. Джекебаева

МӘДЕНИЕТ КОНТЕКСІНДЕГІ ДІНИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ РЕФЛЕКСИЯ

Монография

Алматы
«Қазақ университеті»
2020

ӘОЖ 28
КБЖ 86.38
М 38

Әл-Фараби атындағы ҚАЗҰУ Философия және саясаттану факультетінің Ғылыми Кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (№1 хаттама, 28.08.2020)

Пікір жазғандар:
филос.ғ.д., профессор ***Алтаев Ж.А.*** (әл-Фараби атындағы ҚазҰУ)
филос.ғ.д., профессор ***Раев Д.С.*** (Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ)
филос.ғ.д., профессор ***Айдарбеков З.С.*** (Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ)

Авторлары:
филос.ғ.д., профессор Байтенова Н.Ж.
филос.ғ.д., профессор м.а. Сырғақбаева А.С.
филос.ғ.к., доцент Абжалов С.Ө.
филос.ғ.к., аға оқытушы Джекебаева М.А.

М 38 **Мәдениет** контексіндегі діни-философиялық рефлексия: монография / Байтенова Н.Ж., Сырғақбаева А.С., Абжалов С.Ө., Джекебаева М.А. – Алматы: «Қазақ университеті», 2020. – 201 бет.
ISBN 978-601-04-4881-0

Монографияда діни философияның даму тарихы кезең-кезеңімен жүйелі қарастырылып, кеңінен қамтылған. Діни философияның теориялық методологиялық негіздері қарастырылып, категорияларына жеке-жеке анықтамалар беріліп, діни философия тарихында көтерілген маңызды мәселелерге жан-жақты талдау жасалып, қазіргі таңдағы ғылым мен діни философия тарихындағы орнына ғылыми-философиялық және дінтанулық талдаулар жасалынды.

Діни философия дін, педагогика, құқықтану, тарих, мәдениет пен өнер және т.б. көптеген салалардағы мамандардың кәсіби даярлығына өз үлесін қосады.

Монография жоғары оқу орындарында дінтану, исламтану, теология, философия мамандықтары бойынша оқитын бакалавр, магистранттар, докторанттарға, жалпы діни философия мәселелеріне қызығушылық танытушыларға арналған.

ӘОЖ 28
КБЖ 86.38

ISBN 978-601-04-4881-0

© Авторлар ұжымы, 2020
© әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2020

КІРІСПЕ

Дін өзінің бүкіл көпғасырлық тарихы бойында адамзат мәдениетінің ажырамас бір бөлігі болып келеді. Жоғарғы тіршілік, әлем иесі ретіндегі Құдайдың бар болуы, сенім мен ақыл-ойдың, жақсылық пен жамандықтың арақатынасы мәселесіне түрлі дәуірлердегі ойшылдардың қыруар философиялық еңбектері арналған. Көптеген әдеби шығармалар мен өнер туындыларында діни сюжеттер немесе олардың тікелей ықпал етуі байқалады, осы шығармалардың бірқатары адамзаттың басты мәдени жетістіктерінің асыл қазынасын құрайды. Мұның барлығы қоғамның рухани өміріндегі діни факторды зерттеу үшін өзекті болып қалатынын білдіреді. Дін қоғамның түрлі салаларына – ғаламдық саясаттан бастап жеке тұлғаның ішкі әлеміне дейін өзінің едәуір ықпалын тигізген және тигізіп те отыр. Аталған монографияда діни-философиялық рефлексияның мәдениет жүйесіндегі орны мен рөлі жан-жақты зерделенген.

Монография діни түсініктің бастапқы кезеңі саналатын мифологиялық сананың ерекшеліктерін талдаудан басталады.

Бүгінгі таңда мифологиялық сананың құрылымы мен ерекшеліктері жақсы зерттелген және қазіргі заманғы ғылым адамзаттың осы кезеңдегі дамуының айтарлықтай айқын бейнесін жасаған. Миф теориясы бойынша белгілі маман А.Ф. Лосевтің пікірінше, миф – ойдан шығарылған қиял немесе ертегі емес, ол қазіргі заманғы адамға көбінше түсініксіз, бірақ архаилік сана оны ең нағыз ақиқат ретінде қабылдайтын әлемге деген айрықша көзқарас.

Діни сананың мифологиялық санадан бөлініп шығу процесі бірнеше мыңжылдықтарға созыл-

МҰСЫЛМАНДЫҚ ДІНИ ФИЛОСОФИЯ 130
Ортағасыр шығыс діни философиясы 130
Мұсылмандық Шығыстағы діни-философиялық ой 130
Исламдағы мазһабтар 130
Мұсылмандық философияның ағымдары 142
Қазақ діни философиясы 151
Ерте кезеңнен XV ғғ. дейінгі қазақ діни философиясы 176
XVI – XX ғ. қазақ діни философиясы 181

ҚОРЫТЫНДЫ 193

Қолданылған әдебиеттер тізімі 196

Ғылыми басылым

Байтенова Нағима Жаулыбайқызы
Сырғақбаева Ақмарал Салимжановна
Абжалов Сұлтанмұрат Өтешұлы
Джекебаева Макпал Абиловна

МӘДЕНИЕТ КОНТЕКСІНДЕГІ ДІНИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ РЕФЛЕКСИЯ

Монография

Редакторы *Қарлыға Ибрагимова*
Компьютерде беттеген *Айгүл Алдашева*
Мұқаба дизайны *Мақсат Бәкеев*

ИБ 13972
Басуға 02.09.2020 жылы қол қойылды. Пішімі 60х84 $^{1}/_{16}$.
Көлемі 12,5 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс.
Тапсырыс №13694. Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.